

POROČILO

O IZVAJANJU PRAKTIČNEGA DELA ZAKLJUČNEGA
IZPITA V PROGRAMIH Z DUALNO ORGANIZACIJO
SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA
ZA ŠOLSKO LETO 2003/2004

Ljubljana, februar 2005

POROČILO O IZVAJANJU PRAKTIČNEGA DELA ZAKLJUČNEGA IZPITA V PROGRAMIH Z DUALNO ORGANIZACIJO SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

Poročilo o izvajanju praktičnega dela zaključnega izpita v programih z dualno organizacijo srednjega poklicnega izobraževanja za šolsko leto 2003/2004 je na podlagi 21. člena Pravilnika o zaključnih izpitih v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju (Ur. list RS, št. 102/1999, št. 50/2001 in št. 53/2001) na svoji 5. seji dne 18. 1. 2005 sprejela Državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji.

Izdajatelj: Državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji

Založnik: Državni izpitni center

Uredniški odbor: Andreja Čater, glavna urednica
mag. Janja Meglič, OZS
mag. Irena Bahovec, MŠZŠ
Mitja Korunovski, OZS
Irena Kuntarič Hribar, GZS

Avtorji poročila: mag. Janja Meglič, Obrtna zbornica Slovenije
Andreja Čater, Center RS za poklicno izobraževanje
mag. Irena Bahovec, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport
Peter Burjek, Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije
Janez Dekleva, Gospodarska zbornica Slovenije
Gorazd Jenko, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
Mitja Korunovski, Obrtna zbornica Slovenije
Irena Kuntarič Hribar, Gospodarska zbornica Slovenije
Karmen Leban, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije
Marija Prelovšek, Državni izpitni center

Jezikovni pregled: Rosana Čop
Računalniško oblikovanje: Nina Matijaš
Tisk: Državni izpitni center
Naklada: 200 izvodov
ISSN: 1581-6516

PREDGOVOR

Peta generacija vajencev je v šolskem letu 2003/2004 končala izobraževanje v programih srednjega poklicnega izobraževanja dualne organizacije. Ob sodelovanju srednjih šol in delodajalcev so se vajenci izobraževali za 21 nazivov poklicne izobrazbe. Praktični del zaključnih izpitov vajencev je tako kakor pri prejšnjih generacijah potekal pod okriljem Obrtne zbornice Slovenije in Gospodarske zbornice Slovenije ter ob sodelovanju srednjih šol.

Zaključni izpit sestavljata teoretični in praktični del, ki obsega izdelek oziroma storitev in zagovor. Teoretični del zaključnega izpita so vajenci opravljali v šoli, praktični del za nekatere poklice v šolskih delavnicah, za druge pa deloma v šoli, deloma v delovnem procesu.

Državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnih izpitov v dualni organizaciji je ugodno ocenila uspeh pete generacije vajencev na zaključnih izpitih, še posebno praktični del, s katerim so vajenci in delodajalci dokazali, da so kvalitetno izvajali praktično izobraževanje v skladu z izpitnim katalogom in tako izpolnili poklicne cilje.

Državna izpitna komisija izreka pohvalo in zahvalo za opravljeno strokovno delo vsem udeleženi v tem izobraževalnem procesu in seveda tudi socialnim partnerjem, ki podpirajo razvoj dualne organizacije poklicnega izobraževanja.

Ljubljana, december 2004

mag. Janja Meglič,
predsednica Državne izpitne komisije za izvedbo praktičnega dela
zaključnega izpita v dualni organizaciji

POMEN KRAJŠAV IN KRATIC

DIK	Državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji
ZI	zaključni izpit
DS	srednje poklicno izobraževanje v dualni organizaciji
IO	izpitni odbor
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
OZS	Obrtna zbornica Slovenije
RIC	Državni izpitni center
CPI	Center RS za poklicno izobraževanje
MŠZŠ	Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
SVIZ	Sindikatski zavod za vzgojo, izobraževanje in znanosti Republike Slovenije
Pravilnik	Pravilnik o zaključnih izpitih v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju (Ur. list RS, št. 102/1999, št. 50/2001 in št. 53/2001)
Izpitni red	Izpitni red za opravljanje praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji poklicnega izobraževanja (2. 10. 2001)

VSEBINA

1. Uvod	6
1.1 Splošne opredelitve zaključnega izpita v programih srednjega poklicnega izobraževanja v dualni organizaciji	6
1.2 Normativne podlage za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v srednjem poklicnem izobraževanju	7
2. Opravljeno delo organov za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji izobraževanja	8
2.1 Državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji	8
2.2 Izpitni odbori	8
2.3 Gospodarska zbornica Slovenije in Obrtna zbornica Slovenije	9
2.4 Sindikati	9
2.5 Državni izpitni center	9
2.6 Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje	9
2.7 Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport	10
2.8 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve	10
3. Vpis v izobraževalne programe z dualno organizacijo	11
4. Spremljanje izvajanja praktičnega dela zaključnega izpita	14
4.1 Statistika uspeha vajencev pri zaključnem izpitu	14
4.2 Ugotovitve spremljanja izvajanja praktičnega dela zaključnega izpita	16
Neposredna spremljava	17
Ugotovitve za posamezni naziv poklicne izobrazbe	18
Mnenja mentorjev	20
5. Sklepi in predlogi Državne izpitne komisije za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji	21
6. Priloga	23
6.1 Člani Državne izpitne komisije za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji	23
7. Viri in literatura	24

1. UVOD

1.1 Splošne opredelitve zaključnega izpita v programih srednjega poklicnega izobraževanja v dualni organizaciji

Zaključni izpit se opravlja po uspešno opravljenem zadnjem letniku srednjega poklicnega izobraževanja in obsega:

- strokovno-teoretični del, ki ga sestavljata dve izpitni enoti:
  - pisni in ustni izpit iz slovenščine (iz italijanščine oziroma madžarščine na narodno mešanih območjih) in
  - ustni ali pisni oziroma ustni in pisni izpit iz temeljnega strokovno-teoretičnega predmeta;
- praktični del, ki obsega: izpitno nalogo z zagovorom (izpitna naloga je lahko ali enotno ali individualno izpitno delo), izdelavo potrebne dokumentacije, lahko pa tudi delovne preizkuse in zagovor; vsebina izpita je določena na podlagi izpitnega kataloga za praktični del zaključnega izpita (ki je sestavina izobraževalnega programa) in nabora nalog.

Praktični del zaključnega izpita pomeni preizkus vajenčeve praktične usposobljenosti. Vajenci se v času izobraževanja pri delodajalcu in tudi v šoli usposobijo za praktično delo v poklicu. Uspešno opravljeni praktični del zaključnega izpita zagotavlja zadostno praktično usposobljenost za samostojno opravljanje dela.

Vajenci, ki so v skladu z zakonom, pravilnikom in izobraževalnim programom:

- uspešno končali zadnji letnik izobraževanja,
- imeli sklenjeno učno pogodbo,
- opravili obveznosti praktičnega izobraževanja v delovnem procesu,
- opravili vmesni preizkus praktične usposobljenosti v drugem letniku,
- opravili druge obveznosti po izobraževalnem programu,

so izpolnili pogoj za pristop k zaključnemu izpitu.

Za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji je odgovorna pristojna zbornica, izpit pa poteka pred izpitnim odborom, ki je sestavljen iz predstavnikov šol, zbornic in sindikatov in jih imenuje DIK.

Izpiti so lahko organizirani:

- na šoli, kjer vajenec obiskuje teoretični del pouka,
- pri delodajalcu, kjer je opravljal praktično izobraževanje v delovnem procesu,
- na drugi lokaciji, ki jo določi pristojna zbornica.

V skladu s pravilnikom lahko vajenci opravljajo pripravljala dela za praktični del zaključnega izpita že med šolskim letom. Izpitno nalogo pa dokončajo in zagovarjajo pred izpitnim odborom.

Vajenci si z uspešno opravljenim zaključnim izpitom pridobijo srednjo poklicno izobrazbo. Zaključni izpit je tudi pogoj za vpis v izobraževalne programe srednjega poklicno-tehniškega izobraževanja.

1.2 Normativne podlage za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v srednjem poklicnem izobraževanju

Praktični del zaključnih izpitov (v nadaljevanju: zaključni izpiti) v srednjem poklicnem izobraževanju se izvaja na podlagi naslednjih zakonov, pravilnikov, odredb in drugih predpisov:

1. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. list RS, št. 115/2003 – uradno prečiščeno besedilo). Zakon med drugim določa sestavine izobraževalnega programa. Splošni del izobraževalnega programa tako vsebuje tudi pogoje za dokončanje izobraževanja in sestavine oziroma izpitne enote zaključnega izpita.
2. Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. list RS, št. 12/1996 in št. 44/2000). V skladu s tem zakonom se srednja poklicna izobrazba pridobi po končanem izobraževanju z opravljenim zaključnim izpitom.
3. Pravilnik o zaključnih izpitih v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju (Ur. list RS, št. 102/1999, št. 50/2001 in št. 53/2001). Pravilnik določa pogoje, načine in postopke opravljanja zaključnega izpita v dualni in šolski organizaciji. Opredeljuje tudi načine ocenjevanja znanja, imenovanje, sestavo ter pristojnosti in naloge organov za izvedbo zaključnega izpita v dualni organizaciji, ki so: Državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji in izpitni odbori. Strokovno-teoretični del zaključnega izpita izvajajo izpitne komisije na šolah.
4. Izpitni red za opravljanje praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji (objavljen 2. 10. 2001). Izpitni red med drugim določa naloge nadzornikov in kraj opravljanja izpita ter opredeljuje kršitve izpitnega reda in ukrepe zoper kršitelje.
5. Pravilnik o šolskem koledarju za gimnazije, poklicne in srednje tehniške in strokovne šole (Ur. list RS, št. 17/1997, št. 40/1999 in št. 69/2002).
6. Šolski koledar 2003/2004 in navodila o razporeditvi pouka in počitnic (Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, 2003).
7. Pravilnik o šolski dokumentaciji v srednješolskem izobraževanju (Ur. list RS, št. 96/1999 in št. 108/1999).
8. Izpitne naloge za praktični del zaključnega izpita v dualni organizaciji izobraževanja. Določili so jih izpitni odbori, imenovala pa jih je DIK.
9. Okrožnice srednjim šolam o izvedbi zaključnega izpita.
10. Javno veljavni izobraževalni programi za pridobitev srednje poklicne izobrazbe. Sprejel jih je Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje, objavljeni pa so bili v publikacijah Ministrstva za šolstvo, znanost in šport. Sestavina izobraževalnih programov so tudi izpitni katalogi za posamezne izpitne enote zaključnega izpita.

2. OPRAVLJENO DELO ORGANOV ZA IZVEDBO PRAKTIČNEGA DELA ZAKLJUČNEGA IZPITA V DUALNI ORGANIZACIJI IZOBRAŽEVANJA

2.1 Državna izpitna komisija za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji

Državno izpitno komisijo za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji (v nadaljevanju: DIK) je imenoval minister, pristojen za šolstvo, na podlagi 20. člena Pravilnika o zaključnih izpitih v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju.

Člani komisije so bili imenovani na predlog zbornic in reprezentativnih sindikatov za dve leti. DIK ima devet članov, in to štiri člane iz pristojnih zbornic (delodajalci), dva člana iz reprezentativnih sindikatov (delojemalci), po enega člana z ministrstva, pristojnega za šolstvo, in z ministrstva, pristojnega za delo, in člana s CPI.

Naloge DIK določa 21. člen pravilnika. V šolskem letu 2003/2004 se je DIK sestala na treh sejah in opravila vse naloge, določene s pravilnikom. Tako je:

- določila število izpitnih odborov za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita za posamezni naziv poklicne izobrazbe, njihov sedež in območje pristojnosti in imenovala predsednike in namestnike izpitnih odborov (na predlog pristojnih zbornic),
- pripravila seznam članov izpitnih odborov za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji (na predlog zbornic, reprezentativnih sindikatov in šol),
- uskladila delo izpitnih odborov,
- uskladila roke za izvedbo izpitov,
- določila kraj izvajanja praktičnega dela zaključnih izpitov,
- imenovala predsednika in namestnika komisije za ugovore,
- organizirala sestanke s šolami, ki izvajajo dualno organizacijo izobraževanja,
- spremljala evalvacijo praktičnega dela zaključnega izpita,
- spremljala delo izpitnih odborov in komisij,
- potrdila izpitne naloge in potrebno dokumentacijo,
- se seznanila s planom izobraževanja in usposabljanja članov izpitnih odborov,
- se seznanila z navodili za delo izpitnih odborov,
- sprejela letno poročilo o poteku in rezultatih praktičnega dela zaključnega izpita,
- opravila druge naloge v okviru svojih pristojnosti.

2.2 Izpitni odbori

Na podlagi Pravilnika o zaključnih izpitih je Državna izpitna komisija na svoji 8. korespondenčni seji dne 9. 5. 2003 potrdila člane izpitnih odborov za izvedbo praktičnega dela zaključnih izpitov v dualni organizaciji v šolskem letu 2003/2004. Posamezne izpitne odbore so v skladu z 22. členom pravilnika sestavljali: predsednik, namestnik in člani. Pri zaključnih izpitih je v 27 izpitnih odborih sodelovalo 37 članov OZS in 30 članov GZS ter 97 članov izpitnih odborov iz srednjih poklicnih šol. Za člane izpitnih odborov je bil v mesecu marcu organiziran izobraževalni seminar, katerega cilj je bil, usposobiti člane izpitnih odborov in komisij za sodobne komunikacijske pristope in učinkovito vodenje izpitov (pisnih, ustnih in praktičnih). Poleg teoretičnega znanja so udeleženci seminarja pridobili nekaj spretnosti iz osnov komunikacije in učinkovitega vodenja praktičnega dela zaključnega izpita.

2.3 Gospodarska zbornica Slovenije in Obrtna zbornica Slovenije

Na podlagi Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju so zbornice pristojne za organizacijo opravljanja praktičnega dela zaključnih izpitov za vajence.

Gospodarska in Obrtna zbornica sta v šolskem letu 2003/2004 izvedli naslednje dejavnosti:

- priprava koledarja opravljanja praktičnega dela zaključnih izpitov v zimskem, spomladanskem in jesenskem izpitnem roku glede na šolski koledar za šolsko leto 2003/2004,
- priprava razpisa za izvedbo praktičnega dela zaključnih izpitov v zimskem, spomladanskem in jesenskem izpitnem roku glede na šolski koledar v šolskem letu 2003/2004,
- izobraževanje članov izpitnih odborov,
- priprava izpitnih nalog in izpitne dokumentacije,
- obveščanje članov izpitnih odborov, vajencev, srednjih poklicnih in strokovnih šol in delodajalcev o kraju, času in načinu izvedbe praktičnega dela zaključnega izpita,
- svetovanje in informiranje vajencev in njihovih staršev o izvedbi praktičnega dela zaključnih izpitov,
- usklajevanje, informiranje in koordinacija med Obrtno zbornico Slovenije in območnimi obrtnimi zbornicami ter Gospodarsko zbornico Slovenije, Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport, Centrom RS za poklicno izobraževanje in srednjimi poklicnimi šolami,
- logistika spričeval,
- pregledi, analiza in statistika izvedbe praktičnega dela zaključnih izpitov.

Opravljenih je bilo veliko dejavnosti, katerih cilj je bila čim boljša izvedba zaključnih izpitov za kandidate, ki so se izobraževali v dualni organizaciji srednjega poklicnega izobraževanja.

2.4 Sindikati

Predstavniki nekaterih sindikatov so sodelovali v neposredni spremljavi praktičnega dela zaključnih izpitov.

2.5 Državni izpitni center

Državni izpitni center je v šolskem letu 2003/2004 opravil naslednje naloge:

- tehnična in administrativna podpora DIK,
- spremljava statistike uspeha pri zaključnih izpitih,
- priprava in posredovanje sklepov o imenovanju v izpitne odbore posameznim šolam,
- sodelovanje pri pripravi, oblikovanje in tiskanje Poročila o izvajanju praktičnega dela zaključnega izpita in posredovanje pristojnim institucijam v skladu s pravilnikom,
- sodelovanje pri pripravi, oblikovanje in tiskanje Koledarja opravljanja praktičnega dela zaključnih izpitov in posredovanje pristojnim institucijam.

2.6 Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje

Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje je opravil naslednje naloge:

- strokovne in razvojne naloge s področja poklicnega izobraževanja in svetovanje,
- koordinacija spremljave zaključnih izpitov (priprava projekta, organizacija spremljave, obveščanje sodelujočih v spremljavi, analiza in obdelava evalvacijskih vprašalnikov),
- sodelovanje v spremljavi,
- oblikovanje metodologije za poročilo o zaključnih izpitih v dualni organizaciji izobraževanja,
- koordinacija priprave in sodelovanje pri pripravi Poročila o izvajanju praktičnega dela zaključnega izpita v programih z dualno organizacijo srednjega poklicnega izobraževanja.

2.7 Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport je opravilo naslednje naloge:

- usklajevanje nekaterih aktivnosti med socialnimi partnerji, pristojnimi za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji (npr. priprava razpisa za vpis v 1. letnik dualnega izobraževanja),
- usmerjanje delovanja šol za pripravo in izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita z navodili v okrožnicah in na posvetih,
- priprava okvirnega koledarja izvedbe praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji in objava koledarja za prihodnje šolsko leto,
- usmerjanje priprave izpita za kandidate s posebnimi potrebami,
- sodelovanje pri izobraževanju organov za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji.

2.8 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je v okviru Nacionalnega programa aktivne politike zaposlovanja podprlo dualno izobraževanje z naslednjimi projekti:

- promocija poklicnega izobraževanja in deficitarnih poklicev s ciljem, povečati zanimanje za vpis v tiste izobraževalne programe, ki izobražujejo za deficitarne poklice,
- program “Drugače o poklicih” je namenjen povezovanju šol in podjetij in pomoči osnovnošolcem, srednješolcem in brezposelnim osebam, da spoznajo značilnosti predvsem deficitarnih poklicev,
- CIPS (centri za informiranje in poklicno svetovanje) zagotavljajo informacije s področja spoznavanja poklicev in možnosti izobraževanja in zaposlovanja v nekaterih poklicih,
- projekt getWork je program načrtovanja kariere za študente in dijake: usposablja jih za uspešen nastop na trgu dela in jim s tem olajša prehod med šolanjem in zaposlovanjem,
- projekt »Spodbujanje poklicnega izobraževanja s pomočjo poklicne vzgoje v osnovni šoli« ima namen, spodbujati mlade za vključevanje v izobraževanje za pridobitev deficitarnih poklicev in tako zmanjšati neskladja med poklicno ponudbo in povpraševanjem na trgu dela,
- Program 5000 – program za pridobitev javno veljavne izobrazbe – omogoča udeležencem pridobitev javno veljavne izobrazbe in poklicnih kvalifikacij, praviloma na tistih področjih, kjer obstaja potreba po kadrih in s tem možnost zaposlitve, cilj programa pa je, povečati zaposljivost in zmanjšati poklicno strukturno neskladje na trgu dela ter dvigniti izobrazbeno in kvalifikacijsko raven.

3. VPIS V IZOBRAŽEVALNE PROGRAME V DUALNI ORGANIZACIJI

Prvi programi srednjega poklicnega izobraževanja v dualni organizaciji so bili v skladu z novimi šolskimi predpisi na Strokovnem svetu RS za poklicno in strokovno izobraževanje potrjeni leta 1996, izvajati pa so se začeli v šolskem letu 1997/1998. V naslednjih letih se je ponudba izobraževalnih programov v dualni organizaciji razširila. Tako je bilo do vključno šolskega leta 2002/2003 skupaj pripravljenih že 41 programov v dualni organizaciji. V šolskem letu 2003/2004 pa so se v skladu z Izhodišči za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega izobraževanja iz leta 2001 (v nadaljevanju: Izhodišča) začeli izvajati nekateri programi iz tako imenovanega modela skupnega izvajanja. Ena temeljnih novosti, ki jih prinašajo Izhodišča, je namreč izenačevanje izobrazbenega standarda za šolsko in dualno organizacijo izobraževanja, iz tega pa tudi izhaja, da so izobraževalni programi enakovredni ne glede na šolsko ali dualno organizacijo. To načelo omogoča, da v praksi izobraževanje v šoli za šolski in dualni program poteka skupaj, prav tako pa se del izobraževanja za različne poklice lahko dogaja hkrati: to velja za splošno-izobraževalne predmete in za del strokovno-teoretičnih predmetov. V model skupnega izvajanja programov v strojništvu so vključeni tile programi: avtoličar, finomehanik, avtomehanik, avtoklepar, instalater strojnih instalacij, konstrukcijski mehanik, orodjar, oblikovalec kovin, strojni mehanik, urar, klepar – krovec in zlatar. Nekateri od teh programov so pripravljeni tudi za izvajanje na narodno mešanem območju slovenske Istre s slovenskim učnim jezikom (SI). V model skupnega izvajanja na narodno mešanih območjih (IS, DV) so vključeni naslednji programi: avtoklepar, avtoličar, klepar – krovec, orodjar, konstrukcijski mehanik, instalater strojnih instalacij, avtomehanik, strojni mehanik, zidar, pečar – keramik, slikopleskar, kuhar, natakhar, bolničar – negovalec in prodajalec. Ti programi bodo postopoma nadomestili v prejšnjih letih pripravljene izobraževalne programe v dualni organizaciji za isti naziv poklicne izobrazbe.

V naslednji preglednici je prikazano skupno število razpisanih in zasedenih učnih mest pri obeh zbornicah (OZS, GZS) od šolskega leta 1997/1998 do šolskega leta 2003/2004.

Preglednica 1: Skupno število razpisanih učnih mest in zasedenost na podlagi sklenjenih učnih pogodb od šolskega leta 1997/1998 do šolskega leta 2003/2004

Šolsko leto	Razpis			Vpis v programe	
	OZS	GZS	Skupaj	Skupaj	
	Št.			Št.	%
1997/1998	1706	703	2409	694	28,8
1998/1999	1542	593	2135	913	42,7
1999/2000	1567	426	1931	1058	54,8
2000/2001	1656	986	2642	1075	40,7
2001/2002	1404	784	2188	854	39,0
2002/2003	1491	636	2127	812	38,2
2003/2004	1555	848	2403	853	35,5

Primerjava razpisa in zasedenosti učnih mest na podlagi sklenjenih učnih pogodb za posamezna šolska leta kaže, da se je odstotek prijav vajencev v prvih treh letih zvišal: od 29 % v prvem letu vpeljevanja dualne organizacije do 54 % v tretjem letu in do vnovičnega padca na približno 40 % v šolskih letih 2000/2001 in 2002/2003, nato pa na 35,5 % v šolskem letu 2003/2004.

Preglednica 2 prikazuje vpis v prvi letnik programov dualne organizacije v šolskih letih od 1997/1998 do 2003/2004.

Preglednica 2: Vpis v prvi letnik programov dualne organizacije v šolskih letih od 1997/1998 do 2003/2004

	Program	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004
1.	Avtoklepar (ds)	66	46	39	31	25	31	-
2.	Avtoklepar (M – str)	-	-	-	-	-	-	32
3.	Avtoličar (ds)	-	-	-	-	-	12	-
4.	Avtoličar (M – str)	-	-	-	-	-	-	20
5.	Avtomehanik (ds)	330	255	241	210	206	177	-
6.	Avtomehanik (M – str)	-	-	-	-	-	-	169
7.	Cvetličar (ds)	-	29	20	14	14	7	11
8.	Elektrikar – energetik (ds)	-	-	-	-	14	16	0
9.	Finomehanik (ds)	-	-	-	3	-	-	-
10.	Finomehanik (M – str)	-	-	-	-	-	-	0
11.	Frizer (ds)	-	184	156	144	101	71	72
12.	Instalater strojnih instalacij (ds)	-	17	12	22	16	35	-
13.	Instalater strojnih instalacij (M – str)	-	-	-	-	-	-	28
14.	Klepar – krovec (ds)	-	8	4	7	5	5	-
15.	Klepar – krovec (M – str)	-	-	-	-	-	-	4
16.	Konstruktivski mehanik (M – str)	-	-	-	-	-	-	2
17.	Kuhar (ds)	-	35	100	101	74	115	81
18.	Mesar (ds)	20	11	20	-	8	-	36
19.	Mizar (ds)	245	225	238	167	169	154	111
20.	Natakar (ds)	-	16	48	46	58	50	51
21.	Oblikovalec kovin (M – str)	-	-	-	-	-	-	6
22.	Orodjar (ds)	-	-	-	-	18	21	-
23.	Orodjar (M – str)	-	-	-	-	-	-	29
24.	Pečar – keramik (ds)	-	-	-	-	6	8	21
25.	Pek (ds)	-	-	11	20	17	10	12
26.	Prodajalec (ds)	-	-	-	166	48	16	8
27.	Slaščičar – konditor (ds)	-	-	20	8	9	7	11
28.	Slikopleskar (ds)	-	-	11	20	10	13	31
29.	Strojni mehanik (ds)	-	-	-	5	-	-	-
30.	Strojni mehanik (M – str)	-	-	-	-	-	-	4
31.	Šivilja – krojač (ds)	-	-	29	19	17	17	15
32.	Tapetnik (ds)	-	-	7	3	-	-	4
33.	Tesar (ds)	9	18	23	25	7	14	26
34.	Vrtnar (ds)	-	-	4	4	-	-	0
35.	Zidar (ds)	24	69	75	60	26	29	54
36.	Zlatar (ds)	-	-	-	-	6	4	-
37.	Zlatar (M – str)	-	-	-	-	-	-	5
	Skupaj	694	913	1058	1075	854	812	853

V šolskem letu 2003/2004 so bili v prvi letnik programov dualne organizacije vpisani približno 3 % populacije. Na novo so se začeli izvajati nekateri programi iz že omenjenih modelov skupnega izvajanja. V prvem letniku je potekalo izobraževanje za 28 nazivov poklicne izobrazbe. Primerjava po generacijah kaže, da je vpis v nekatere programe, ki so se v preteklih letih že izvajali, zamrl (npr. električar – energetik, vrtnar). Kar nekaj je tudi programov, za katere izobraževanja do sedaj sploh še ni uspelo organizirati (npr. bolničar – negovalec, kamnosek, črkoslikar, usnjarski galanterist, izdelovalec usnjenih in krznenih oblačil). Podobno kakor v preteklih šolskih letih je največ vajencev vpisanih v programe avtomehanik, frizer, mizar in zidar, vendar tudi v te programe vpis iz leta v leto pada. Nizek je vpis za poklice cvetličar, prodajalec, šivilja – krojač, tapetnik, slaščičar – konditor in zlatar, v katerih je manj kakor po 15 vajencev.

4. SPREMLJANJE IZVAJANJA PRAKTIČNEGA DELA ZAKLJUČNEGA IZPITA V DUALNI ORGANIZACIJI

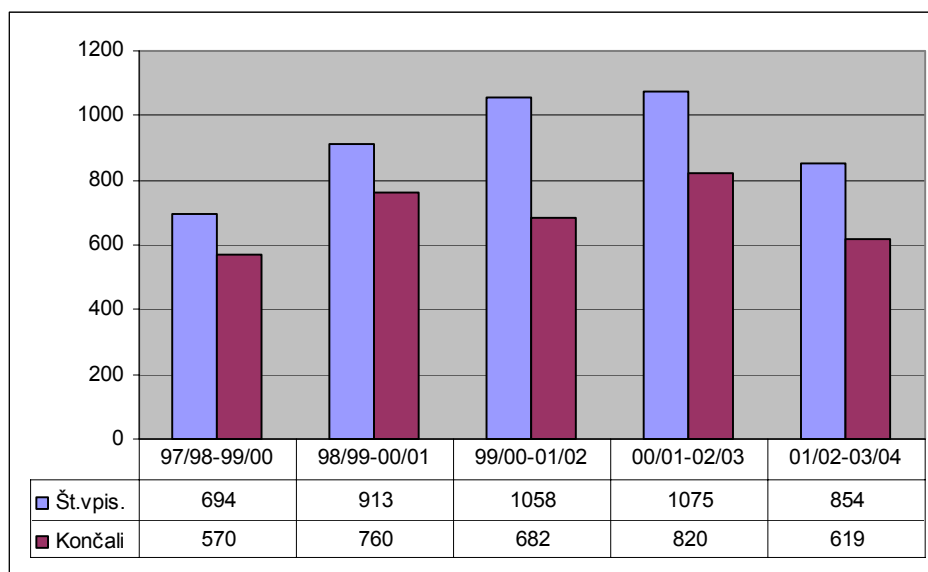
4.1 Statistika uspeha vajencev pri praktičnem delu zaključnega izpita

V zadnji letnik programov v dualni organizaciji je bilo v šolskem letu 2003/2004 vpisanih 898 vajencev, izpit pa je opravilo 619 vajencev, ki so se izobraževali v 21 poklicih in na 25 šolah. V letu poprej je zaključni izpit opravilo 820 vajencev. V vseh petih generacijah je izobraževanje po dualnem sistemu končalo 3451 kandidatov. Podrobneje so podatki za zadnje in za vsa šolska leta prikazani v preglednici 3 in v grafu 1.

Preglednica 3: Število vajencev po izobraževalnih programih, ki so končali izobraževanje v šolskem letu 2003/2004

Program	Št. vajencev, ki so opravili ZI
Avtoklepar	22
Avtomehanik	155
Cvetličar	11
Elektrikar – energetik	11
Frizer	51
Instalater strojnih instalacij	13
Klepar – krovec	4
Kuhar	42
Mesar	6
Mizar	131
Natakar	24
Orodjar	18
Pečar – keramičar	5
Pek	6
Prodajalec	48
Slaščičar	8
Slikopleskar	11
Šivilja – krojač	16
Tesar	6
Zidar	26
Zlatar	5
Skupaj	619

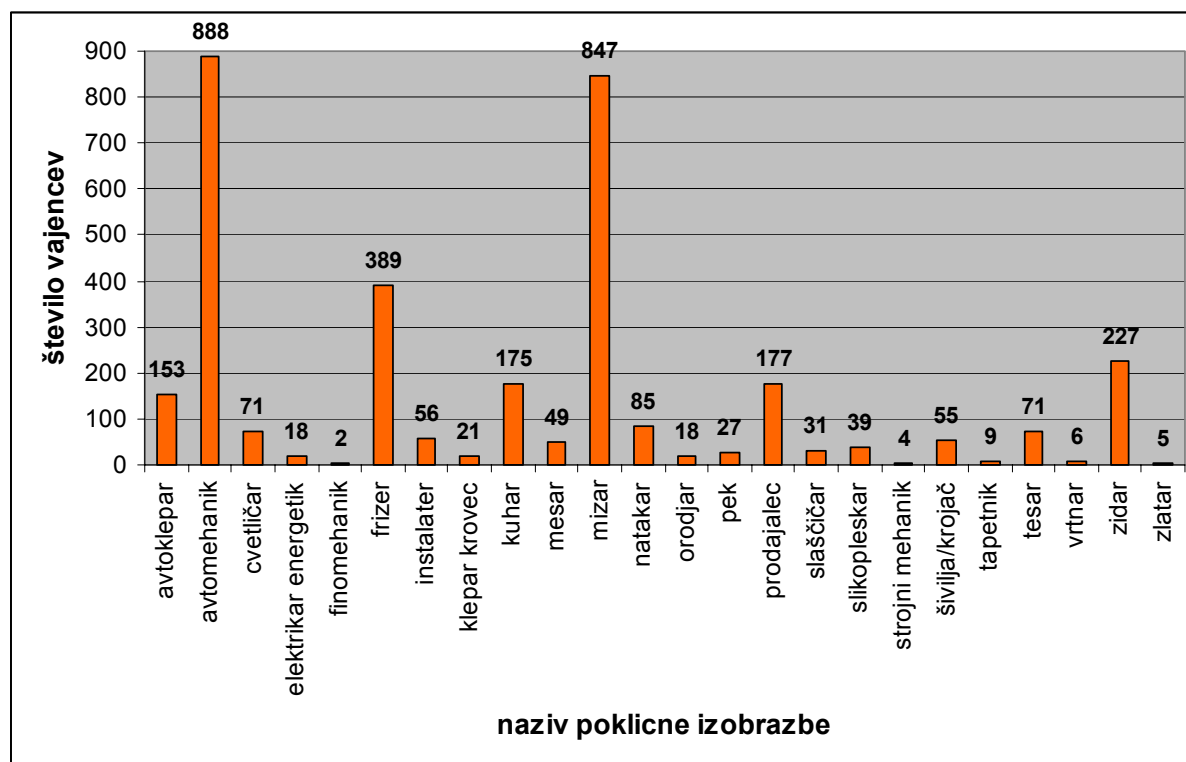
Graf 1: Skupno število vajencev, ki so bili vpisani v izobraževalne programe dualne organizacije od šolskega leta 1997/1998 (izobraževanje so končali v šolskem letu 1999/2000) do šolskega leta 2001/2002 (izobraževanje so končali v šolskem letu 2003/2004)

Podatki iz grafa povedo, da je bil delež vpisanih, ki so dokončali izobraževanje, najvišji v prvih dveh letih. V šolskem letu 2003/2004 pa je od 854 vajencev, vpisanih v prvi letnik šolskega leta 2001/2002, zaključni izpit opravilo le 72,5 % kandidatov.

V spodnji preglednici je prikazano, koliko kandidatov je v vseh letih izobraževanja v dualni organizaciji končalo izobraževanje po posameznih poklicih.

Graf 2: Kandidati, ki so končali izobraževanje v posameznih izobraževalnih programih dualne organizacije od šolskega leta 1999/2000 do šolskega leta 2003/2004

4.2 Ugotovitve spremljanja izvajanja praktičnega dela zaključnega izpita

Spremljanje izvajanja praktičnega dela zaključnega izpita v programih srednjega poklicnega izobraževanja v dualni organizaciji je skupaj z zunanjimi sodelavci opravil CPI.

Spremljanje je bilo opravljeno na več načinov:

- Neposredna spremljava oziroma udeležba pri zaključnih izpiti. V spremljavi so sodelovali vodje področij in drugi sodelavci CPI ter predstavniki nekaterih sindikatov.
- Spremljava z anketiranjem mentorjev oziroma delodajalcev.

Načrt neposrednega spremljanja je zajemal naslednje vidike:

- Organizacija izpita (npr. pravočasnost in vsebinska ustreznost obveščanja, kraj opravljanja izpita, varnost pri delu).
- Vsebina izpita (izbirnost nalog, kakovost opravljenih nalog).
- Dnevnik praktičnega izobraževanja.
- Izpitna dokumentacija vajencev.
- Zagovor izpitne naloge.
- Ocenjevanje.
- Upoštevanje predpisov za opravljanje zaključnega izpita.

Mentorji so predložili svoje mnenje glede naštetih tem:

- Razlogi za izobraževanje vajencev in cilji izobraževanja.
- Povezava med znanjem, ki so ga vajenci dobili v šoli, in znanjem, ki so ga bili deležni pri delodajalcu.
- Sodelovanje s šolo in pristojno zbornico.
- Spodbujanje delodajalcev za praktično usposabljanje vajencev.
- Načrti mentorjev za usposabljanje vajencev v prihodnje.
- Usposabljanje za mentorsko delo.

V neposredno spremljavo je bilo vključenih 20 programov v dualni organizaciji, v katerih so vajenci opravljali zaključni izpit. To so programi: avtoklepar, avtomehanik, cvetličar, električar – energetik, frizer, instalater strojnih instalacij, klepar – krovec, kuhar, mizar, natakar, orodjar, pečar – keramik, pek, prodajalec, slaščičar – konditor, slikopleskar, šivilja – krojač, tesar, zidar in zlatar. Evalvatorji so izpolnili skupaj 40 vprašalnikov, spremljavo pa so opravili na 22 šolah.

Svoje mnenje je povedalo tudi 37 mentorjev, ki so praktično izobraževali vajence v naslednjih poklicih: avtoklepar, avtomehanik, električar – energetik, instalater strojnih instalacij, klepar – krovec, orodjar, pek in prodajalec.

Ugotovitve spremljanja so zbrane na podlagi analize vprašalnikov neposredne spremljave in analize vprašalnikov za mentorje.

NEPOSREDNA SPREMLJAVA

Organizacija izpita

Vajenci lahko praktični del zaključnega izpita opravljajo pri delodajalcu, pri katerem poteka praktično izobraževanje, v šoli ali pa na drugi lokaciji, ki jo določita zbornici. V večini primerov je bil za izobraževalne programe s področja strojništva praktični del zaključnega izpita organiziran pri delodajalcu, pri katerem so vajenci opravljali praktično izobraževanje v delovnem procesu (razen za programa avtomehanik in avtoklepar, ki potekata na Strojni šoli Maribor, in za program zlatar, ki poteka na Poklicni in tehniški strojni šoli Celje). Pri programih za slaščičarja – konditorja, peka, šiviljo – krojača, mizarja, frizerja, cvetličarja, kuharja in natararja so izpiti potekali v šoli. Za programe s področja gradbeništva in za program električar – energetik je bilo dogovorjeno, da izpiti potekajo pri delodajalcu oziroma na lokaciji, ki jo je določila zbornica. Za prihodnje prodajalce so bili izpiti organizirani na Gospodarski zbornici Slovenije. Ne glede na to, kje je potekal izpit, so evalvatorji menili, da je bil kraj opravljanja izpita ustrezen.

Evalvatorji ugotavljajo, da sta bili obveščanje o izpitu in pošiljanje ustrezne dokumentacije večinoma ustrezni, v nekaterih primerih so bile informacije zbornic sodelujočim poslane z zamudo, vendar to ni vplivalo na potek zaključnega izpita.

Evalvatorji so tudi ugotovili, da mentorji in člani izpitnih odborov niso bili vedno dosledni pri upoštevanju varnostnih predpisov in pri uporabi zaščitnih sredstev vajencev.

Vsebina izpita

Izbor izpitne naloge v različnih programih poteka različno. Kadar je izpit potekal pri delodajalcu, vajenci praviloma niso imeli vpliva na izbor izpitne naloge, saj so delali nalogo za konkretnega naročnika – stranko. Tako jim je izpitno nalogo določil mentor glede na trenutne potrebe v obratovalnici in seveda v skladu z izpitnim katalogom. Za individualno izpitno delo so se vajenci praviloma odločili v lesarskih in tekstilnih programih. V drugih primerih so vajenci žrebali listke z izpitnimi nalogami. Po mnenju evalvatorjev so imeli kandidati dovolj časa za pripravo naloge.

Evalvatorji so povedali tudi svoje mnenje o ustreznosti opravljenih izpitnih nalog. Navedli so predvsem naslednje pripombe: težave pri povezovanju teoretičnega in praktičnega znanja, težave pri pisnem in ustnem izražanju, pri uporabi strokovne terminologije itd. Vajenci pa so se posebno izkazali v ročnih spretnostih, v poznavanju postopkov dela, v resnosti pristopa k delu idr.

Dnevnik praktičnega izobraževanja

Glede izpolnjevanja dnevnikov praktičnega izobraževanja ugotavljamo, da se stanje v primerjavi s preteklimi leti ni bistveno popravilo. Tako glede izpolnjevanja dnevnikov ponavljamo nekatere ugotovitve iz preteklih let:

- Več vajencev je dnevnik napisalo pozneje oziroma so jih izpolnili šele v zadnjih dneh pred izpitom.
- Vajenci so večkrat napisali dnevnik zelo površno, njihov besedni zaklad je skromen, delali so slovnične in pravopisne napake, pisali so nebistvene stvari, njihove tehnične risbe so bile včasih nedodelane.
- Neizpolnjene ali pomanjkljivo izpolnjene so bile nekatere rubrike v dnevniku (podatki o vajencu in delodajalcu, navedba števila ur in opis nalog).

Pozitivna ugotovitev glede na pretekla leta je, da so nekateri nadzorni učitelji preverili dnevnik pred pristopom vajencev k izpitu; v tem primeru so bili dnevnik korektno izpolnjeni.

Mnenja evalvatorjev o vsebinski ustreznosti dnevnikov vidimo v preglednici 4.

Preglednica 4: Ali so vajenci in delodajalci ustrezno izpolnili dnevnike?

	DA	DELOMA	NE
Vajenci	53,8	41,0	5,1
Delodajalci	64,1	33,3	2,6

Izpitna dokumentacija vajencev

Kakovost dokumentacije, ki so jo pripravili vajenci, se je zelo razlikovala. Nekateri vajenci so jo sestavili zelo natančno, vzorno, pri drugih pa so evalvatorji opazili, da imajo težave s pisnim izražanjem, delajo slovnične napake, imajo skromen besedni zaklad, nedodelane tehnične risbe itd.

Oblika dokumentacije je za nekatere poklice manj ustrezna, vendar so v tem primeru ponekod vajenci pripravili izpitno dokumentacijo na drugačnih obrazcih. Posebej je bilo opozorjeno, da bi bilo treba dokumentacijo dodelati in jo oblikovati tako, da bi bila estetsko bolj privlačna (npr. kot mapo, z robovi, glavo, priložiti navodila za izpolnjevanje itd.).

Zagovor izpitne naloge

Za izobraževalne programe, v katerih so vajenci opravljali izpit pri delodajalcu (ali drugje), je bil zagovor praviloma organiziran nekaj dni po opravljanju izpita. Za izobraževalne programe, v katerih je izpit potekal v šoli, pa so bili zagovori praviloma organizirani takoj po končani nalogi oziroma najpozneje naslednji dan. Za nekatere izobraževalne programe so bila na izpitnih lističih vnaprej pripravljena vprašanja za zagovor.

Ugotavljamo, da so člani izpitnih odborov upoštevali izpitni red, saj so postavljali vprašanja, povezana z izpitno nalogo. Pogosto so člani izpitnih odborov pripravili tudi širše zasnovana vprašanja s strokovnega področja. Prav tako so bila v ospredju vprašanja v zvezi z varstvom pri delu. V nekaj primerih so bili zagovori precej obsežni.

Ocenjevanje

Pri ocenjevanju izpitne naloge ugotavljamo, da uporaba točk članom izpitnih odborov še vedno povzroča težave, saj morajo poleg tega, da vajenca izprašajo, posameznim delom izpita pripisati ustrezno število točk, te točke sešteti in jih pretvoriti v oceno, kakor to zahteva dokumentacija. Nekateri člani so ocenjevali s točkami, drugi pa klasično, z ocenami od ena do pet.

UGOTOVITVE PO POSAMEZNIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMIH

Avtoklepar, avtomehanik. Vajenci so izpit opravljali pri svojem delodajalcu (razen na eni šoli, kjer izpit vsako leto poteka v šolskih delavnicah). Dnevnik so bili večinoma ustrezno izpolnjeni, vendar šele po posredovanju nadzornih učiteljev pred izvajanjem zaključnega izpita. Kandidati so pri izpitu pokazali ustrezno praktično znanje in ročne spretnosti, imajo pa težave pri povezovanju teorije in prakse in pri strokovni terminologiji. Izpitne naloge bi bile lahko za avtomehanika bolj raznolike, tako pa so na eni izmed lokacij vsi delali isto nalogo (priprava vozila za servis), a to je bila le ena od nalog.

Cvetličar. Izpit je bil organiziran v šoli, vajenci pa so opravljali enotno izpitno delo. Nalogo so izbirali z vlečenjem izpitnih lističev. Ta generacija vajencev je bila zelo dobra, saj so se še posebno izkazali z izvirnimi idejami, z ročnimi spretnostmi in v obvladovanju temeljev stroke. Vendar so nekateri vajenci imeli pomanjkljive dnevnik.

Elektrikar – energetik. Vajenci so izpit opravljali pri svojih delodajalcih, izpitne naloge pa so bile izbrane glede na potrebe dela pri delodajalcih. Obveščanje o izpitu je bilo ustrezno, izpiti so bili dobro organizirani.

Frizer. Izpiti so potekali na šolah. Organizacija izpita je bila zgledna, prav tako je bilo obveščanje o izpitih pravočasno in vsebinsko ustrezno. Nekaj dnevnikov je bilo pomanjkljivo izpolnjenih. Za ocenjevanje so imeli izpitni odbori pripravljen zelo natančen točkovnik.

Instalater strojnih instalacij, klepar – krovec. Izpit so vajenci opravljali pri svojih delodajalcih, zagovori pa so bili organizirani v šoli. Opozorjeno je bilo na nekaj težav pri obveščanju sodelujočih o izpitu. Dokumentacija, ki so jo pripravili vajenci, je imela pomanjkljive skice, vajenci so pokazali težave pri pisnem izražanju. Dnevniki so bili primerno izpolnjeni, na to je vajence opozoril nadzorni učitelj pred izvajanjem zaključnih izpitov. Zagovor je bil pretežno naravnana na izpitno nalogo.

Kuhar, natakar. Izpiti so bili organizirani v šoli. Vajenci in drugi sodelujoči so bili o izpitih pravočasno obveščeni. Organizacija izpita je bila zelo dobro izdelana. Kandidati so naloge žrebali. Naloge niso bile enako zahtevne, čeprav so bile določene v skladu z izpitnim katalogom. Pripravi dokumentacije bi morali vajenci nameniti več pozornosti. Vprašanja na zagovoru so zadevala skoraj izključno le izpitno nalogo.

Mizar. Izpiti so bili organizirani v šolskih delavnicah. Kandidati so iz nabora nalog lahko sami izbrali izpitno nalogo. Obveščanje o izpitu je bilo ustrezno. Opozorjeno je bilo na vedno slabšo kakovost izpolnjevanja dnevnikov praktičnega izobraževanja.

Pek, slaščičar – konditor. Vajenci v obeh programih so izpite opravljali v šoli. Kandidati so izpitno nalogo izbirali sami z vlečenjem izpitnih lističev. Vajenci so pokazali dobro znanje in praktično usposobljenost, kriteriji za ocenjevanje pa so bili srednje zahtevni.

Prodajalec. Izpiti so bili organizirani na Gospodarski zbornici Republike Slovenije. Zaradi specifičnosti poklica je izpit potekal tako, da so vajenci vlekli listke z vprašanji, ki so bila praktično naravnana in so spodbujala aktivno in kritično mišljenje vajencev. Vajenci so pokazali, da znajo povezovati teoretično in praktično znanje. Izpiti so bili zelo dobro organizirani. Na izpitu so bili navzoči tudi nekateri mentorji.

Slikopleskar. Kandidati so izpit in zagovor opravljali na lokaciji, ki jo je poprej določila zbornica. Člani izpitnega odbora so poudarili, da so bile informacije poslane pravočasno in da je bilo sodelovanje z zbornicama korektno. Dokumentacija, ki so jo izpolnili kandidati, je bila pomanjkljiva, prav tako so bili pomanjkljivo izpolnjeni dnevniki praktičnega izobraževanja. Vprašanja pri zagovoru so zadevala izpitno nalogo in so bila praktično obarvana.

Šivilja – krojač. Vajenke so izpit opravljale v šoli. Izpiti in zagovori so bili zelo dobro organizirani. Dokumentacija, ki so jo morale pripraviti vajenke, je bila precej obsežna.

Tesar, zidar. Vajenci so izpit opravljali pri delodajalcu, s katerim so imeli sklenjeno učno pogodbo. Dokumentacija, ki so jo pripravili vajenci, je bila pomanjkljiva. Prav tako so bili pomanjkljivo izpolnjeni dnevniki praktičnega izobraževanja.

Zlatar. Izpiti so bili organizirani v šoli, pripomb na izvajanje ni bilo.

MNENJA MENTORJEV

V spremljavo smo vključili tudi mentorje praktičnega izobraževanja vajencev v delovnem procesu in jih najprej povprašali, kako načrtujejo delo z vajenci. Ugotavljamo, da mentorji pri tem uporabljajo lastne izkušnje, v pomoč pa jim je tudi znanje, pridobljeno na raznih izobraževanjih in usposabljanjih. Precejšnji delež vprašanih, kar 78 %, si je pred začetkom praktičnega izobraževanja pripravil načrt dela z vajenci.

Zanimalo nas je tudi, kako so mentorji pripravljali vajence na praktični del zaključnega izpita. Iz njihovih odgovorov je bilo razvidno, da so najpogosteje sestavili podobne naloge, kakor jih delajo vajenci pri zaključnem izpitu, oziroma so z njimi ponavljali in utrjevali določene naloge.

Mentorji, ki so se udeležili zaključnih izpitov, so menili, da so bile naloge za zaključni izpit primerno zahtevne. Po njihovem mnenju so vajenci na izpitih pokazali primerno praktično znanje, pomanjkljivosti pa je bilo opaziti zlasti glede natančnosti pri delu in pri povezovanju teoretičnega in praktičnega znanja. Težave so imeli tudi pri ustnem izražanju.

Več kakor 60 % mentorjev se v zadnjih dveh letih ni udeležilo nobenega strokovnega usposabljanja za mentorsko delo. Podrobneje so odgovori prikazani v preglednici 5.

Tisti, ki so se udeležil katerega od usposabljanj, so v glavnem opravljali mojstrski izpit, posamezniki pa so sodelovali tudi pri usposabljanjih na teme, kakor sta med drugim pravilno izpolnjevanje dnevnikov in praktično delo z vajenci. 70 % mentorjev je odgovorilo, da bi se morali za mentorsko delo še usposablјati. Tisti, ki so na vprašanje odgovorili pozitivno, so izrazili željo po usposabljanju v zvezi s naslednjo problematiko: načini dela pri poučevanju in usposabljanju vajencev oziroma pri njihovi pripravi na poklicno delo, značilnosti mladostnikov ter preverjanje in ocenjevanje znanja in usposobljenosti vajencev.

Sodelovanje podjetij z šolami in pristojnimi zbornicami je po mnenju mentorjev dobro.

Preglednica 5: Stalno strokovno usposabljanje za mentorsko delo

Stalno strokovno usposabljanje	DA	NE
Ste se v zadnjih dveh letih udeležili usposabljanja za mentorsko delo z vajenci?	36,4	63,6
Ali menite, da bi se morali za mentorsko delo dodatno usposablјati?	68,6	31,4

5. SKLEPI IN PREDLOGI DRŽAVNE IZPITNE KOMISIJE ZA IZVEDBO PRAKTIČNEGA DELA ZAKLJUČNEGA IZPITA V DUALNI ORGANIZACIJI

Premajhno zanimanje mladine za poklicno izobraževanje

Iz podatkov o vpisu v izobraževalne programe poklicnega izobraževanja je razvidno, da je vpis v izobraževalne programe z dualno organizacijo iz leta v leto nižji. V nekatere izobraževalne programe se vpiše zelo malo vajencev, v nekaterih pa celo ni več vpisa. Zato je treba nadalje razvijati promocijo poklicnega izobraževanja, kakor so si jo zastavili socialni partnerji.

Organizacija izpita

Pri obveščanju vajencev in delodajalcev o roku, kraju in vsebini zaključnega izpita se ponekod kažejo manjše težave, predvsem glede pravočasnosti obveščanja. To pa ni vplivalo na dosežene rezultate vajencev. Če je bilo vajencem treba dati dodatne informacije, so jih dobili na šoli ali na zbornici. Ključni problemi koordinacije in komunikacije med zbornicama in šolami so bili z uvedbo koordinatorja v večini primerov odpravljeni.

Varstvo pri delu

V zvezi z upoštevanjem varstva pri delu ugotavljamo, da so bili nekateri mentorji oziroma delodajalci še vedno premalo dosledni. Zaradi zagotavljanja varstva pri delu vajenec s pomanjkljivo opremo nima pravice opravljati praktičnega dela zaključnega izpita. V prihodnje je treba aktivnosti sodelujočih usmeriti v ovrednotenje pomena varstva pri delu vseh, ki so udeleženi pri zaključnem izpitu.

Dnevniki praktičnega izobraževanja

Pri vodenju in izpolnjevanju dnevnikov praktičnega izobraževanja še vedno opazamo pomanjkljivosti iz preteklih let. Zato je treba delodajalce oziroma mentorje dosledno opozarjati na njihove obveznosti pri vodenju dnevnikov.

Tudi vajenci so v več primerih predložili nepopolne in vsebinsko skromne dnevnike. Na nekaterih šolah so nadzorni učitelji vajence pred opravljanjem izpita opozorili, naj dnevnike ustrezno dopolnijo, in to se je izkazalo kot dobra rešitev.

Izpitna dokumentacija vajencev

Vajenci so v nekaterih primerih premalo pozornosti namenili pripravi tehnične dokumentacije (pomanjkljivi opisi, skromen besedni zaklad, slovnične in pravopisne napake, pomanjkljive risbe itd.). DIK meni, da je razlog v tem, ker kakovost izpitne dokumentacije ne vpliva bistveno na končno oceno. Ugotavljamo tudi, da je obrazec za pripravo dokumentacije treba dopolniti.

Znanje vajencev

Pri zagovorih izpitov imajo vajenci težave pri povezovanju teoretičnega in praktičnega znanja, pri uporabi strokovne terminologije ter pri pisnem in ustnem izražanju. Glede tega je treba pregledati pole in obvestiti delodajalce. Večjo pozornost je treba nameniti pripravi izpitne dokumentacije in izpolnjevanju dnevnika praktičnega izobraževanja.

Ocenjevanje

Pri spremljavi zaključnih izpitov smo ugotovili, da so za nekatere programe kriteriji ocenjevanja podrobno izdelani in da so ocenjeni s točkami, pri drugih pa so člani izpitnih odborov ocenjevali na do sedaj prevladujoči način: brez jasno izdelanih kriterijev ocenjevanja. Menimo, da je treba v posameznem izobraževalnem programu opredeliti kriterije ocenjevanja.

Pravilnik o zaključnih izpitih

Spremljava zaključnih izpitov je opozorila na potrebo po dopolnitvi pravilnika, predvsem glede uporabljenih pojmov (izrazi izpitni odbor – izpitna komisija, nadzornik kot izpraševalec, individualno/enotno izpitno delo).

Sindikati

Predstavniki sindikatov so sodelovali le pri nekaterih izpitnih odborih, prav tako so le redki sodelovali pri spremljavi. Sodelovanje sindikatov je treba okrepiti, pa tudi drugače bi se morali sindikati kot socialni partnerji aktivneje vključiti v izvajanje dualne organizacije poklicnega izobraževanja. V zvezi s sodelovanjem sindikatov je treba urediti problem financiranja oziroma kritja stroškov za sodelovanje predstavnikov sindikatov v sferi dualnega sistema poklicnega izobraževanja.

Potek praktičnega izobraževanja pri delodajalcu

Predstavniki izpitnih odborov in vodstva šol opozarjajo na primere kršenja učnih pogodb (neizplačevanje nagrad, neprimeren delavnik). O tem je treba delodajalce opozoriti ob sklenitvi učne pogodbe.

6. PRILOGA

6.1 Člani Državne izpitne komisije za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji

Državno izpitno komisijo za izvedbo praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji je imenoval minister, pristojen za šolstvo, na podlagi 20. člena Pravilnika o zaključnih izpilih. Člani so bili imenovani na predlog zbornic in reprezentativnih sindikatov za dve leti. DIK ima devet članov:

1. mag. Janja Meglič, Obrtna zbornica Slovenije (predsednica),
2. mag. Irena Bahovec, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport,
3. Peter Burjek, Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije,
4. Andreja Čater, Center RS za poklicno izobraževanje,
5. Janez Dekleva, Gospodarska zbornica Slovenije,
6. Gorazd Jenko, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve,
7. Irena Kuntarič Hribar, Gospodarska zbornica Slovenije,
8. Mitja Korunovski, Obrtna zbornica Slovenije,
9. Karmen Leban, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije.

7. VIRI IN LITERATURA

1. Pravilnik o zaključnih izpitih v nižjem in srednjem poklicnem izobraževanju (Ur. list RS, št. 102/1999, št. 50/2001 in št. 53/2001)
2. Izpitni red za opravljanje praktičnega dela zaključnega izpita v dualni organizaciji poklicnega izobraževanja, Državna izpitna komisija in Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana, oktober 2001
3. Izpitni katalogi za programe: avtomehanik (ds), avtoklepar (ds), cvetličar (ds), električar – energetik (ds), finomehanik (ds), frizer (ds), instalater strojnih instalacij (ds), klepar – krovec (ds), kuhar (ds), mesar (ds), mizar (ds), natak (ds), pek (ds), pečar – keramik (ds), prodajalec (ds), slaščičar – konditor (ds), slikopleskar (ds), šivilja – krojač (ds), tapetnik (ds), tesar (ds), vrtnar (ds), zidar (ds), zlatar (ds), Center RS za poklicno izobraževanje, Ljubljana
4. Stanje vpisa v izobraževalne programe za posamezna šolska leta, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana
5. Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje: Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja, Ljubljana, december 1997
6. Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje: Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja, Ljubljana, november 2001
7. Podatki Državnega izpitnega centra o uspehu pri zaključnih izpitih